

Suriye’de Gücün Yeniden Şekillenmesi ve Yaklaşan Çatışma Olasılıkları

Suriye’de silah depolarını vuran patlamalar, artık ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve askeri bağlamdan bağımsız olarak ele alınabilecek sıradan güvenlik olaylarından ibaret değildir. Zira askerî bölgelerde patlamalar tekrarlandığında ve bu patlamalar, ordunun yeniden yapılandırılması ve silahlı grupların entegre edilmesine yönelik girişimlerle aynı zamana denk geldiğinde, doğrudan patlamanın nedenlerini aşarak ülkenin tanık olduğu dönüşümlerin doğasına ilişkin şu soruyu sormak meşru bir hâle gelmektedir: Bizler; birbirinden bağımsız olaylarla mı karşı karşıyayız, yoksa askerî güç dengesinin yeniden şekillendirildiği; kimin silaha sahip olacağı, kimin onu elinde tutabileceğinin, kimin kullanma ve yeniden tedarik etme kararını verebileceğinin belirlendiği daha kapsamlı bir aşamayla mı karşı karşıyayız?

Beşar Esad rejiminin devrilmesinin ardından Suriye’de, mesele artık sadece devlet kurumlarının yeniden inşası veya onun devrilmesine katılan grupların birleştirilmesiyle sınırlı değildir. Zira daha derin mesele, ülke içindeki gücün yeniden dağıtılması, merkezi otorite ile yerel güçler arasındaki ilişki ve dış güçlerin Suriye askerî gücünün sınırlarını ve geleceğini şekillendirmede oynayabileceği rolle ilgilidir.

Buradan hareketle soru sadece şu olmamalıdır: Silah deposunu kim havaya uçurdu? Bilakis şu da olmalıdır: Bunun sonucunda askerî kapasitesini kim kaybediyor? Kim bu kapasiteyi elinde tutuyor? Yeniden silahlanma kararını kim veriyor? Kendi kararını kendisi alabilen birleşik bir ulusal ordu mu inşa ediliyor, yoksa askerî gücün, iç ve dış tarafların Suriye’nin kararlarını etkilemesine imkan tanıyacak şekilde dağıtıldığı yeni bir denklem mi şekillendiriliyor?

Birincisi: Depo patlamaları... Güvenlik olayından stratejik soruya

Suriye, Eylül 2026 boyunca silah ve mühimmat depolama alanlarında bir dizi patlamalara tanık olmuştur. Bu patlamaların en sonuncusu, Reuters haber ajansının aktardığına göre, 21 Eylül’de Halep kırsalındaki El-İs bölgesinde bulunan Suriye ordusuna ait bir silah deposunda meydana gelen ve dört kişinin yaralanmasına yol açan patlamaydı. Nitekim yetkililer, olayın sebebini kesin olarak belirtmeksizin olayla ilgili soruşturma başlatıldığını duyurdu. Reuters, Aralık 2024’te önceki rejimin devrilmesinden bu yana askerî tesislerde en az 16 benzer patlama olayının meydana geldiğine işaret etmektedir. Bu olayların bazıları kötü depolamaya, yangınlara veya mühimmatın eskimesine bağlanırken, diğerlerinin nedenleri belirsizliğini korumaktadır.

Suriye, ordusunu yeniden inşa etmeye ihtiyaç duyduğu bir aşamada askerî stoklarında tekrarlanan kayıplara mı maruz kalıyor, yoksa bu olayların bazıları olağan teknik açıklamaları aşan hedef alma veya tahribat operasyonlarının bir parçası olabilir mi?

Eğer patlamalar depolamadaki bir aksaklıktan kaynaklanıyorsa o zaman bu, askerî cephaneliğin yönetimindeki zayıflığı ve bunların yeniden düzenlenip

güvence altına alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak bunlardan bazılarının kasıtlı hedef almadan kaynaklandığı kanıtlanırsa, o zaman mesele başka bir boyuta kaymaktadır ki bu da Suriye'nin askeri kapasitesini azaltmak isteyen tarafla ve bundan fayda sağlayabilecek aktörlerle ilgilidir. Ancak ikinci durumda bile, potansiyel yararlanıcının belirlenmesi, eylemden sorumlu olduğunu kanıtlamak için yeterli değildir. Zira stratejik analiz, belirsiz bir tarafa hizmet eden her askeri kaybın müsebbibinin illa ki o taraf olduğu varsayımına dayanmaz.

İkincisi: Asıl mücadele yalnızca silah üzerine değil, aksine silah hakkındaki karar üzerinedir

Beşar'ın devrilmesinden bu yana Suriye, savaş yılları boyunca bünyesinde bağımsız askeri cephanelikler ve nüfuz ağlarına sahip çok sayıda yerel grup ve gücün olduğu bir ülkede; askeri ve güvenlik kurumlarını birleştirebilecek merkezi bir otorite inşa etme çıkmazıyla karşı karşıyadır. Suriye hükümeti, silahlı grupların orduya entegre edilmesinin ve askeri kurumun yeniden yapılandırılmasının, silahların devletin elinde toplanmasını hedeflediğini açıklamıştır. Ancak devletin silah üzerindeki tekeli, yalnızca grupların isimlerini değiştirmekle veya onları idari olarak Savunma Bakanlığı bünyesine dâhil etmekle gerçekleşmez. Zira askeri karar alma yetkisine sahip olmak isteyen bir devletin, komuta zincirini, silah depolarını, mühimmatı, nakliye ve ikmal operasyonlarını, askeri atamaları ve karar alma ve uygulama yeteneğini fiilen kontrol etmesi gerekir.

İşte burada temel bir nokta ortaya çıkmaktadır: Bir grup, savaşçıları, tecrübelerini ve silahlarını elinde tutabilir ancak askerî karar alma bağımsızlığını kaybedebilir. Benzer şekilde silahlı oluşumlar orduya katılabilir, ancak yerel ağları veya önceki örgütsel bağları hemen ortadan kalkmayabilir.

Buna göre ordunun birleştirilmesi süreci iki farklı yoldan birine yol açabilir: Ya tüm oluşumların tek bir komutaya bağlı olduğu birleşik bir ulusal kurumun inşa edilmesine ya da güç merkezleri arasındaki nüfuzun yeniden dağıtılmasına yol açabilir; şöyle ki, oluşumların adları ve resmî yapıları değişirken önceki güç dengelerinin bazıları yeni biçimlerle varlığını sürdürebilir. Yeniden yapılandırma sürecinin gerçek sınavı da işte budur: Zira mesele, orduya kaç grubun entegre olduğu değil, entegrasyondan sonra ordu içinde fiilî karar yetkisinin kimin elinde olduğudur?

Üçüncüsü: Suriye içinde askeri gücünü kaybeden kimdir?

Entegre olan gruplar; bağımsızlığın kaybı ile meşruiyetin kazanılması arasındadır yani orduya katılan gruplar ikili bir denklemle karşı karşıya kalabilir; zira bir yandan resmi tanınma, kaynak, eğitim ve maaş elde edip ulusal bir askeri kurumun parçası haline gelebilirler. Ancak diğer yandan, özellikle ağır silahlar ve mühimmat üzerindeki kontrol Savunma Bakanlığına geçerse, bağımsız askerî kararlar alma gücünü kaybedebilir. Bu, her durumda bu grupların askeri açıdan mutlaka zayıfladığı anlamına gelmez; zira entegrasyon, daha düzenli ikmal ve daha iyi bir organizasyon sağlayarak savaşma kapasitesinin artmasına yol açabilir. Ancak belirleyici fark, entegrasyonun

doğasına yatmaktadır: Bu, gerçek bir kurumsal entegrasyon mu, yoksa sadece grupların resmî bir çatı altında yeniden düzenlenmesinden mi ibarettir?

Dördüncüsü: Suriye hükümeti... Silahı mı tekelleştiriyor, yoksa karar alma yetkisini mi tekelleştiriyor?

Suriye hükümeti, orduyu birleştirmeyi ve savunma kurumlarını yeniden inşa etmeyi amaçlıyor ancak asıl önemli soru şudur: Kararlarında bağımsız (ulusal) bir askeri güç inşa etmeyi başarabilecek mi, yoksa ordunun yeniden yapılanması büyük ölçüde dış destek kaynaklarına bağımlı kalmaya devam mı edecek?

Hükümet, Savunma Bakanlığı üzerinde resmî yetkiye sahip olabilir, ancak silahlara, mühimmata, yedek parçalara, eğitime, bakıma ve finansmana ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçlar, bunları sağlama gücüne sahip ülkelere, askeri kurumun inşa sürecinin seyrine etki etme araçları kazandırmaktadır. Buradan hareketle devletin silahları tekeline alması, onun mutlaka tam askerî bağımsızlığa sahip olduğu anlamına gelmez. Devlet resmi karar sahibi olabilir; ancak bu kararı uygulama kabiliyeti, silahlandırma veya teknik destek için dış kaynaklara bağlı kalmaya devam edebilir. İşte bu, Suriye ordusunun yeniden inşasını, Savunma Bakanlığı bünyesindeki sıradan bir idari dosya olmaktan çıkarıp tam anlamıyla egemenlikle ilgili bir mesele hâline getirmektedir.

Beşincisi: Dış güçler... Suriye'yi kim yeniden silahlandırıyor ve onu kim kısıtlayabilir?

Türkiye: Ordunun inşasına destek ve nüfuzun genişletilmesi: Türkiye; askeri iş birliği, eğitim ve teknik destek vasıtasıyla Suriye ordusunun yeniden inşa sürecinde yer alan en önde gelen aktörlerden biridir. Bu iş birliğinin genişlemesi halinde Ankara, Suriye askeri kurumunun kapasitesini artırmada önemli bir kaynak haline gelebilir; bu da Şam'a, kuvvetlerini örgütleme ve yeniden yapılandırma konusunda daha fazla güç kazandırabilir. Ancak ordunun silahlanma ve eğitim konusunda ana bir dış kaynağa bağımlı olması, bu kaynağa askerî kurumun gelişim süreci üzerinde nüfuz kazandırabilir. Bu, Türkiye'nin Suriye'nin kararlarını otomatik olarak kontrol ettiği anlamına gelmez, aksine nüfuzunun boyutu, anlaşmaların niteliğine, Şam'ın Türkiye'ye ne ölçüde bağımlı olduğuna ve Amerika ve Yahudi varlığının onlara izin verip vermeyeceğine bağlıdır?

Yahudi varlığı: Suriye askeri ortamının kısıtlanması: Yahudi varlığı, rolünün niteliği bakımından Türkiye'den farklıdır. Zira Ankara, Şam ile iş birliği sürecine bağlıyken, Yahudi varlığının etki araçlarından biri, Suriye içinde operasyonlar yürütme konusundaki askeri gücünü ve bunun sonucunda Suriye'nin bazı askerî kabiliyetlerinin yeniden inşasının maliyetini artırmasını temsil etmektedir. Stratejik açıdan, saldırıların veya saldırı tehdidinin devam etmesi, stratejik değere sahip tesisleri veya ekipmanları hedef alması durumunda Suriye'nin bağımsız bir askeri cephanelik geliştirme kapasitesini sınırlayabilir. Ancak varlığın Suriye içinde saldırılar gerçekleştirme kapasitesi ile belirli bir deponun patlatılmasından sorumlu olduğunun kanıtlanması arasında bir ayırım yapmak gerekir. Nitekim ilki güç dengesiyle bağlantılı bir gerçektir; ikincisi ise bağımsız kanıtlar gerektirmektedir.

Dış bir tarafın Suriye'deki askeri depoları tekrar tekrar hedef aldığı kanıtlanırsa, soru yalnızca imha edilen silahların miktarıyla ilgili değil, aynı zamanda silahın türüyle, önemiyle, bundan fayda sağlayacak tarafla ve Suriye ordusunun bunları ne ölçüde telafi edebileceğiyle de ilgili olur.

Rusya: Askerî dayanak noktasını korumak: Rusya hâlâ Suriye'de askeri bir varlığa sahiptir ve güvenlik ve askeri düzenlemelerdeki rolünü korumaya çalışmaktadır. Nitekim Reuters, Moskova ile Şam arasında varılan yeni bir askeri anlaşmanın ardından, Eylül 2026'da Rus ikmal konvoyunun Tartus ve Hmeymim'e ulaştığını bildirmiştir. Bu varlığın devam etmesi, Rusya'nın Suriye'deki güvenlik dengelerini etkileyebilecek lojistik ve askerî araçlara hâlâ sahip olduğu anlamına gelmektedir; ancak bu, Suriye'nin yeniden silahlandırılması kararını kontrol ettiğini veya onun depo patlamalarında bir rolü olduğunu kanıtlamaz.

Amerika: Güvenlik nüfuzu ve ilişkilerin yeniden düzenlenmesi: Amerika, özellikle IŞİD'le mücadele, SDG ile olan geçmiş ilişkileri ve Şam'daki yeni yetkililerle ilişkisinin dönüşümü meselelerinde olmak üzere Suriye dosyası üzerinde kontrol sahibi olan tek taraf olmaya devam etmektedir. SDG'nin devlet kurumlarına entegrasyon sürecine girmesiyle birlikte bu dosyanın niteliği değişmekte ve ABD ile güvenlik iş birliğinin geleceği ile yerel güçlerin Suriye'nin güvenlik düzenlemelerindeki konumuna ilişkin yeni sorular ortaya çıkmaktadır. Burada dış nüfuz, sadece silah tedarikiyle sınırlı değildir; zira eğitim, istihbarat iş birliği, yaptırımlar, siyasi tanıma ve askerî kurumun yeniden inşası koşullarını etkileme kapasitesini de kapsayabilir.

Altıncısı: Silahlar, gelecekteki bir çatışmaya hazırlık olarak mı azaltılıyor?

Burada çok hassas bir varsayıma ulaşıyoruz: Bazı depoların imha edilmesi veya silahların belirli gruplara ulaşmasının engellenmesi, yaklaşan bir çatışmaya hazırlık amacıyla güç dengelerini yeniden şekillendirmeyi hedefleyen bir operasyonun parçası olabilir mi?

Stratejik açıdan bakıldığında bu, düşünülebilir bir olasılıktır; ancak gerçekliklerin izin verdiği tek sonuç değildir. Silahların azaltılmasının hedefi, çoklu güç merkezlerini sona erdirmek ve devletin silahı tekeline almasını dayatmak olabilir. Bazı askeri kabiliyetlerin sınırlandırılması, gelecekte caydırıcılık dengelerini değiştirebilecek bağımsız bir Suriye gücünün ortaya çıkmasını önlemenin bir aracı da olabilir. Aynı zamanda ağır silahları elinde tutan oluşumlar ile bunlardan mahrum bırakılacak oluşumların belirlenmesine yönelik bir iç çatışma da olabilir.

Ancak üç süreç arasında ayırım yapmak gerekir:

Birincisi: Devletin inşası için silahların tek elde toplanması. Bu süreçte silah ve mühimmat tek bir askeri kuruma devredilir ve gruplar tek bir komuta kademesi altında entegre edilir.

İkincisi: Gücün eşit olmayacak bir şekilde yeniden dağıtılması. Bu süreçte bazı oluşumlar kapasitelerini korurken, diğer oluşumlar bağımsızlıklarını veya

yeniden silahlanma kapasitelerini kaybeder; bu da ülke içinde yeni bir güç dengesizliği oluşturabilir.

Üçüncüsü: Suriye'nin askerî kapasitesinin dışarıdan sınırlandırılması. Bu süreçte, bu gücün hangi grupların işine yarayacağından bağımsız olarak Suriye'nin bağımsız bir güç oluşturmalarını engellemek amacıyla siyasi baskılar, askerî operasyonlar veya silahlanmaya yönelik kısıtlamalar kullanılmaktadır.

Patlamaların tekrarlanması, bu süreçlerden herhangi birini kanıtlamak için yeterli değildir. Dolayısıyla ölçüt, her olayın ardından ne gerçekleştiğidir: Silahlar telafi ediliyor mu? Onun üzerindeki kontrol belirli bir tarafa mı geçiyor? Silah kaybı, saha veya siyasi değişimlerle aynı zamana mı denk gelmektedir?

Yedincisi: Önümüzdeki aşamada güç dengelerini nasıl okuyacağız?

Suriye'deki askeri gücün yeniden yapılandırılması varsayımını test etmek istiyorsak, sadece patlama haberlerini takip etmekle yetinmemeli, bu olayların sahada bıraktığı sonuçları da gözlemlemeliyiz.

Birincisi: Patlamalar, stratejik açıdan benzer değere sahip bölgelerde mi tekrarlanıyor, yoksa olaylar nedenleri ve nitelikleri bakımından farklılık mı göstermektedir?

İkincisi: Silah kaybı, belirli grupların yeniden silahlanmasının engellenmesiyle birlikte gerçekleşirken, diğer gruplar yeni silahlar elde etmeye devam mı ediyor?

Üçüncüsü: Ağır silahlar Savunma Bakanlığı'na mı devrediliyor, yoksa bir alternatifi olmaksızın imha edilip hizmet dışı mı bırakılıyor?

Dördüncüsü: Yeniden yapılanma süreci, siyasi uzlaşılardan tökezlemesi, askerî seferberliğin tırmanması veya olağan dışı saha hareketlilikleriyle eş zamanlı olarak mı gerçekleşiyor?

Beşincisi: Suriye ordusunun yeniden inşası, askerî karar alma sürecinde giderek artan bir nüfuz sağlayacak şekilde tek bir dış kaynağa bağımlı bir hâle gelir mi?

Bu göstergelerin belgelenmiş biçimde bir araya gelmesi, daha çetin bir aşamaya hazırlık amacıyla güç dağılımının yeniden düzenlendiği bir varsayımı güçlendirebilir. Bunun yokluğu ise, entegrasyon süreçlerinin ve mühimmat depolarının yeniden düzenlenmesinin devam etmesiyle birlikte, gidişatın merkezi bir askeri kurum inşasına daha yakın olduğuna işaret edebilir. Dolayısıyla bir gruptan bir kuruma devredilen, bir depoda imha edilen ya da belirli bir tarafa ulaşması engellenen silah, sadece maddi bir kaybı temsil etmez; aynı zamanda bir tarafın güç dengesi içindeki konumunu, müzakere kapasitesini ve karar alma bağımsızlığının sınırlarını da değiştirebilir.

Dolayısıyla en önemli soru, Suriye'nin mutlaka yeni bir savaşa sahne olup olmayacağı değildir; aksine askeri gücün yeniden yapılandırılması sürecinin bağımsız bir kararla silah tekeli elinde tutan bir devlete mi, yoksa güç unsurlarının merkezi bir otorite, yerel güçler ve Suriye ordusunun geleceğini etkileme kapasitesine sahip dış aktörler arasında dağıtıldığı yeni bir dengeye mi yol açacağıdır.

Nitekim Suriye'nin karşı karşıya kalabileceği en tehlikeli şey, sadece silah eksikliği değildir; aksine yeniden silahlanma sürecinin, bizzat siyasi ve askeri kararları kimin alacağını ve ülkenin geleceğini şekillendirme sürecine kimlerin katılmasına izin verileceğini belirleyen bir araca dönüşmesidir. Devlet sadece cephaneliğinin boyutuyla ya da ordusuna entegre olan grupların sayısıyla ölçülmez, aksine kendi kararlarını alabilme, egemenliğini koruma ve askerî gücü iktidar mücadelesinin bir aracı olmaktan çıkarıp ortak bir siyasi iradeye tabi olan bir kuruma dönüştürme kapasitesiyle ölçülür.

Nihayetinde, Suriye'de önümüzdeki aşamanın gerçeğini ortaya çıkaracak soru şudur: Silahlar, kendi kararına sahip olan bir devlet kurmak için mi tek elde toplanıyor, yoksa silah ve nüfuz, bizzat devletin kararlarının dahi iç ve dış güç dengelerinin rehinesi haline gelmesine yol açacak şekilde yeniden mi dağıtılıyor? Suriye ancak kendi siyasi kararını kendi eline alıp kendi ideolojisini yani İslam ideolojisini benimsediği takdirde bu rehinelere kurtulabilecektir; zira Suriye'nin izzetini yeniden tesis edebilecek ve Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bize müjdelediği Nübüvvet Minhacı üzere Raşidi Hilafet Devleti'nin başlangıç noktası olmasını sağlayabilecek tek şey budur.

Şam'ın erleri halen Allah'ın diniyle hükmetmeyi, Beytülmakdis'i ve Müslüman beldelerinin her bir karışını özgürleştirmeyi ve bu ümmetin izzetini yeniden tesis etmeyi arzulamaktadır. Bu onlar için çok da zor değildir; zira onlar, savaşın anlamını kavramış, şehadet inancını özümsemiş adamlar olup bugün onların tek eksiği, siyasi kararlarını ellerine almak ve gemiyi güvenli limana ulaştırmaya ehil kişilerin liderliği altında ümmetin projesini benimsemektir; bu ise aziz olan Allah'a hiç de zor değildir. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur: **وَلَا تَهِنُوا فِي ابْنَاءِ الْقَوْمِ إِن تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا** **O (düşman) topluluğu takip etmekte gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da, sizin çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah'tan, onların ümit etmedikleri şeyleri umuyorsunuz. Allah ilim ve hikmet sahibidir.”** [Nisa 104]

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim